

Høyringsinnspel med vurderingar til Handlingsprogram 2018 – 2021 til Regional plan for folkehelse

På dialogmøtet for eksterne samarbeidspartar og fylkeskommunale råd og utval i september 2017 kom det mange gode innspel til revisjon av handlingsprogrammet. Nedanfor kjem ei kort omtale av kva det kom innspel på. Vurderingar knytt til høyringsinnspela etter kvart temaområde. NB. Etter høyringsmøte er handlingsprogrammet endra slik at tiltaksnummer og namn kan skilje seg frå det som kjem gjennom høyringsinnspela.

Tema 1. Heilskapleg folkehelsearbeid og universell utforming

Høyringsinnspel

Ungdommens fylkesutval

- Endre Delmål 1.1, tiltak 1.3
- Endre tiltak 1.2 – involvere regionale råd i samarbeidsutvalet
- Erstatt med Tiltaksutvikling rettet mot rusforebyggende arbeid: Få foredrag mot rusbruk av tidlige rusmisbrukere i videregående skoler, tilpasset elever

Fylkeseldrerådet

- Det vart i møtet nemnt at tiltak 1.14 kunne bli kutta ut fordi det var ivareteke allereie i andre planar. Tiltaket bør ikkje gå ut, for det er viktig at sentrale tiltak vert nemnt fleire stader for å minna om saka.
- Involvere regionale råd i samarbeidsutvalet til det nye folkehelseprogrammet.
- Nytt tiltak (2) under delmål 1.1:
- Sørja for at relevante råd i HFK på eit tidleg tidspunkt vert involverte i alt planarbeid, og minna kommunane om det same for deira del.
- Støtte kommunane i arbeidet med å utvikle et system for medverknad i plan og utviklingsarbeid. Bygge på erfaringar frå nærmiljøprosjektet
- Nytt tiltak under delmål 1.3:
Kompetansetiltak for planleggerar og rådgjevarar/konsulentar
Grunngjeving: For å kunna fungera etter målsettinga med dei, er det er viktig at dei lovfesta råda i fylkeskommunen og kommunane vert tekne tidleg med i prosessane fram mot vedtak innanfor område som angår dei.
- Nytt tiltak under delmål 1.4:
Etablera sektorovergripande og tverrfagleg plangruppe for å sikra at tiltak på same felt innanfor universell utforming vert koordinerte og ivaretekne i alle fylkeskommunale/ regionale planar.
- Nytt tiltak (1) under delmål 1.1.:
I samarbeid med enkelte kommunar og deira heimetenester etablera prøveordning med ambulerande tannlegekontor, som førebyggjande tannhelsetiltak og sosial utjamning.
Grunngjeving: Eldre personar og andre kan ha vanskar med å koma seg til tannlege for kontroll både på grunn av at dei bur i grisgrendt strøk med vanskelege transporttilhøve og av økonomiske grunnar. Ei enkel undersøking der dei bur, kan sikra at behov for tannpleie kan bli oppdaga før tilstanden har utvikla seg til det verre. Slik kan ein medverke til at målsettinga med at innbyggjarane i Hordaland får "det tannhelsetilbodet dei har rett på og oppfylle krav i tannhelseslova".

Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne

- Endre Tiltak 1.12 - Alle bygg som Hordaland fylke eig eller leiger, vart registrert i "Bygg for alle" for ein del år sidan. Det vart så laga ein handlingsplan for utbetring og opprusting til universell utforming. Midlar vart sett av i langtidsbudsjett, og arbeidet går sin gang. Fylket si målsetting er at alle bygg som fylket eig eller leiger skal vera universelt utforma innan 2019. Fylkesrådet for menneske med nedsett funksjonsevne (RMNF) har vore involvert heile tida, og har vore konsultert i dei fleste større prosjekta. Nærare opplysningar kan du nok få av xxxxxx som har ansvaret for universell utforming i Hordaland fylke.
- Tiltak 1.13 - Under samarbeidspartar vil eg anbefala å bruka RMNF. Rådet er breitt samansett og representerer ca. 55 ulike brukargrupper i Hordaland.

Vurdering av høyringsinnspel

Hemil-senteret UIB og Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU) etterlyste på høyringsmøtet i september meir kunnskap på det heilskaplege folkehelsearbeidet og fleire strukturelle og overordna tiltak i handlingsprogrammet. Høyringsinstansane sakna meir fokus på korleis tiltaka kan bidra til å redusere sosiale helseskilnader. Tiltaka 1.1-1.5 er teke inn i handlingsprogrammet for å sikre desse perspektiva betre. Både Ungdommens fylkesutval og Fylkeseldrerådet ønskjer regionale råd inn i samarbeidsorganet for program for folkehelsearbeid i kommunane (tiltak 1.7). Samansetning av samarbeidsrådet blir konkretisert seinare, framlegget er derfor ikkje teke inn i dokumentet. Fleire av innspela gjeld for universell utforming og medverknad. Her er innspela vurderte og teke inn så langt som råd er i nye tiltak som 1.3 og 1.4. Nokre tiltak er tekne ut fordi dei ligg i andre planar. Andre er vurderte til å vere dekkja av tiltak som er reformulerte. Dette gjeld til dømes tiltak 1.17 som er endra frå å «registrere fylkeskommunale bygg i bygg for alle» til å «gjere sidene tilgjengelege for brukarane». Fleire innspel gjeld ansvarsområda til ulike fagavdelingar i fylkeskommunen. Desse innspela frå råda er sendt over til aktuelle fagavdeling eller ikkje teke med fordi dei allereie ligg i andre planar.

Tema 2. Lokalsamfunn, nærmiljø og bustader

Høyringsinnspel

Fylkeseldrerådet

- Tiltak 2.3 – endre til å inkludere snarveier (erfaring frå nærmiljøprosjektet)
- Nytt forslag under delmål 2.1:
Arbeida for at det i samband med utvikling av "gode, trygge og aktive nærmiljø" blir oppretta rutetilbod frå utkantområde fram til sentrumsområda på aktuelle tidspunkt på døgnet.
Samarbeidspartnar: Samferdselsavdelinga v/ Skyss
- Tiltak 2.4 – Utvikle registrering av ulykker/skader tilgjengelig for kommunar (på kommunenivå/fylkesnivå)

Vurdering av høyringsinnspel

Fylkeseldrerådet kom med innspel til at det er behov for å utvikle system for registrering av skader/ulykker og gjere dette tilgjengeleg for kommunane. Vurderinga er at dette er eit interessant tiltak, men det trengs meir planlegging og tiltaket er derfor ikkje teke med no. Eit anna forslag til tiltak om rutetilbod til utkantsområde er sendt Samferdselsavdelinga ved Skyss. Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne tek opp spørsmålet om sikring av korte tunnellar for å gjere dei tryggare. Innspelet høyrer heime i Regional transportplan (RTP) med investeringsprogram som no er under høyring. Det er ingen tiltak under skader og ulykker. Trafikksikringstiltak ligg i investeringsprogrammet til RTP.

Tema 3. Oppvekst og læring

Høyringsinnspel

Ungdommens fylkesutval

- Legge til tiltak for delmål 3.1 /3.2
- Legge til tiltak under delmål 3.2
- Endre tiltak 3.4 – innhold
- Erstatt med: Alle videregående skoler i fylket skal pålegges å utarbeide en plan mot mobbing, i samarbeid med skolen sine elever i Hordaland
- Erstatt med: Alle videregående skoler skal tilby et sundt mat – og drikketilbud
- Erstatt med: Gratis skolefrokost til yrkesfaglige skoler som et universelt tiltak for å bedre matvaner, det psykososiale miljøet og øke læringsutbytte.
- Nytt tiltak under delmål 3. 2: Bedre seksualundervisning i skolen. Innhold: En trenger mer omfattende seksualundervisning hvor en har fokus på inkludering, kunnskap, bedre helse og legning. Denne typen undervisning vil være holdningsskapende hos elever og skaper mer menneskelig forståelse.
- Nytt tiltak under 3.4: Integrering i den norske skole må bedres. Innhold: Mange innvandrere har store problem med språk, - og faller utanfor den norske utdanningsprogrammet. Gjennom å sørge for at innføringsklassene dekker behovet i skolen vil en kunne forhindre slikt fråfall.

Fylkeseldrerådet

- Endre Tiltak 3.9 Samordne ulike modeller for sykkelopplæring i skolen og i nærmiljøet (involvere foreldre).

Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne

- Tiltak 3.6 - Det finnes i dag eit mykje brukt kursopplegg innan livsmestring, som blir brukt av dei ulike brukarorganisasjonane. Kurset er riktig nok utarbeida for folk med kroniske lidningar, men her er nok mykje som kan brukast i det nye faget.

Helse Bergen

- Forslag til Tiltak 3.6: Energisenteret for barn og unge på Haukeland universitetssjukehus vil vere ein god samarbeidspartner her.

Vurdering av høyringsinnspel

Ungdomens fylkesutval har mange konkrete innspel til tiltak i handlingsprogrammet. Fleire av forslaga er teke inn i handlingsprogrammet i ei eller anna form. Ungdomens fylkesutval ønskjer at alle vidaregåande skoler i fylket skal bli pålagde å utarbeide en plan mot mobbing, i samarbeid med skolen sine elevar. Tiltaket er ikkje med, andre tiltak som 3.3 og 3.5 kjem inn på dette. Eit anna forslag til tiltak er at alle vidaregåande skular skal tilby et sunt mat og drikketilbod. Tiltak 3.4 handlar om forsøk med skolefrukost, her er 60 % av skulane med. Under 4.3 er det forslag om at kantiner i fylkeskommunale bygg skal følgje dei nasjonale retningslinene. Eit forslag om betre seksualundervisning i skulen er innarbeidd i nytt tiltak 3.10. Forslaget om tiltak for betre integrering er ikkje teke inn. Vurderinga er at dette er dekkja av opplæringsavdelinga si eiga lokale læreplan. Andre høyringsinnspel går på breiare involvering av samarbeidspartar. Forslaget frå Eldrerådet om foreldreinvolvering i tiltak 3.9 er viktig, men er ikkje teke inn då vurderinga er at dette er opp skulane. Ønske frå Helse Bergen om å vere samarbeidspart i tiltak 3.6 er teke inn.

Tema 4. Arbeid og arbeidsplassen

Ingen skriftlege innspel. Munnlege innspel i høyringsmøtet var at det er positivt at tiltaka i tema fire handlar om struktur og system.

Tema 5. Aktivitet og sosial deltaking

Høyringsinnspel

Ungdommens fylkesutval

- Legge til tiltak for delmål 5.3
- Offentlige bygg skal bli lettare tilgjengelig for utlån, særlig fleire opne idrettsfasilitetar og fleire gratis øvingslokalar for utvikling av musikk miljøet. Fylkeskommunen skal gjøre det lettare for ungdom å vite om og få informasjon om opne idrettsfasilitetar.

Fylkeseldrerådet

- Nytt tiltak under delmål 5.3: Arbeida for at det vert innført rabatterte billetter, der det i dag ikkje blir gitt slik rabatt, for funksjonshemma, studentar og pensjonistar på offentlege arenaer som tilbyr fysiske aktivitetar

Andre innspel

Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne:

- «Så har eg eir punkt som eg ikkje er sikker på kor det bør plasserast. I Hordaland har me mange rasfarlege vegar, og dei vart no erstatta av korte og lange tunnellar. Regelverket seier at det er tillate å gå og sykla i tunnellar under 500 meter. Frå samferdselsavdelinga har eg fått ein oversikt som viser at i Hordaland fylke er det pr. i dag 127 tunnellar av denne typen. Vegkontoret har ingen planar om å gjera desse tryggare, så mjuke og harde trafikkantar må dela på plassen i lang tid framover. Kan ein få med eit punkt i planen, der ein går inn for at alle nye tunnellar av denne typen, får separert dei mjuke frå dei harde trafikkantane.»

Munnleg innspel frå eksternt høyringsmøte:

- Hemil-senteret ved Universitet i Bergen og RBKU Vest – Regionalt kompetansesenter for barn og unge, etterlyste meir strukturelle og overordna tiltak under Tema 1. Dette er tatt til etterretning gjennom 5 nye tiltak: 1.1 -1.5.

Vurdering av høyringsinnspel

Fleire innspel gjeld i stor grad auka tilrettelegging for meir samfunnsdeltaking. Alle innspela frå høyringsinstansane er tekne med i ei eller anna form inn i handlingsprogrammet. To forslag frå Ungdommens fylkesutval er teke inn det vil seie tiltaka 5.5 og 5.6. Fylkeseldrerådet sitt innspel om at det vert innført rabatterte billetter er delvis henta inn gjennom nytt tiltak 5.7 om å utvikle kulturkortløysing. Dette tiltaket er ikkje retta mot alle, men mot barn og unge.